

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, доцента, заслуженого юриста України Рєзніка Олега Миколайовича на дисертацію Малетова Дмитра Володимировича «Адміністративно-правові засади діяльності Вищого антикорупційного суду України», яка подана на захист до разової спеціалізованої вченої ради ДФ 55.051.035 у Сумському державному університеті на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертаційного дослідження та її зв'язок з планами відповідних галузей наук

Однією з найбільш поширених проблем в Україні на сьогоднішній день є корупція. Це явище проникло в усі сфери життєдіяльності суспільства, а згідно з статистичними даними провідних міжнародних організацій, Україна належить до числа найбільш корумпованих країн Європи. Безумовно, існування корупції негативно впливає на економічну і політичну ситуацію в країні та рівень життя населення. У рамках антикорупційної реформи, що триває в Україні з 2014 року, було внесено ряд змін та доповнень до вітчизняного законодавства. Одним із важливих аспектів антикорупційних заходів є інституційні трансформаційні процеси, зокрема створення НАБУ, НАЗК, АРМА, САП. Ключовим фактором завершення інституційних змін стало створення Вищого антикорупційного суду. Враховуючи значущість цього органу для забезпечення функціонування ефективної системи протидії корупції, обрана здобувачем тема дисертаційного дослідження, безумовно, є актуальною та важливою.

Важливість та своєчасність дослідження обумовлені й тим, що воно виконане у межах науково-дослідних тем Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету: «Розробка методики взаємодії правоохоронних органів України щодо протидії легалізації злочинних

доходів» (номер державної реєстрації 0120U100474); «Організаційно-правові засади функціонування правоохоронної, судової та фінансової систем України» (номер державної реєстрації 018U001317) та науково-дослідної теми, що фінансується Національним Фондом досліджень України «Розробка «Концепції запровадження державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні на 2021–2025 рр.» (номер державної реєстрації 2020.02/0137).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, полягає у тому, що у дисертації на підставі дослідження значної кількості законодавчих актів та літературних джерел сформульовані основні положення щодо адміністративно-правових засад діяльності Вищого антикорупційного суду України.

Мета дисертаційної роботи полягає в тому, щоб, ґрунтуючись на аналізі законодавства України, міжнародних нормативно-правових актів, правової доктрини, визначити сутність та розкрити особливості адміністративно-правових засад діяльності Вищого антикорупційного суду в Україні, а також на основі цього досвіду визначити основні недоліки законодавства та окреслити шляхи його вдосконалення.

Для досягнення зазначеної мети було виокремлено відповідну кількість окремих завдань, серед яких: 1) визначити періоди, що передували та супроводжували створення та функціонування Вищого антикорупційного суду в Україні; 2) охарактеризувати нормативно-правові засади діяльності Вищого антикорупційного суду в Україні; 3) визначити структуру та місце Вищого антикорупційного суду в судовій системі України; 4) охарактеризувати принципи діяльності Вищого антикорупційного суду в Україні; 5) дослідити завдання та функції Вищого антикорупційного суду в Україні; 6) охарактеризувати гарантії діяльності Вищого антикорупційного суду; 7) узагальнити зарубіжний досвід створення та функціонування антикорупційних судів; 8) визначити напрями вдосконалення

адміністративно-правових засад діяльності Вищого антикорупційного суду в Україні; 9) запропонувати зміни до законодавства, спрямовані на вдосконалення адміністративно-правових засад діяльності Вищого антикорупційного суду в Україні.

Науково-теоретичне підґрунтя дослідження становлять наукові праці фахівців у галузі філософії, теорії держави і права, адміністративного права, кримінального права, інших галузевих правових наук. Нормативною основою дослідження є Конституція України, міжнародні нормативно-правові акти, кодифіковані нормативно-правові акти, закони та підзаконні акти, нормами яких прямо чи опосередковано визначено адміністративно-правові засади діяльності Вищого антикорупційного суду в Україні. Інформаційну й емпіричну основу дослідження становлять узагальнення практики діяльності правоохоронних органів, довідкові видання, статистичні матеріали.

Найвагоміші наукові результати, що містяться в дисертації, та нові факти, одержані автором, на загальному рівні полягає насамперед у тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній юридичній науці адміністративного права комплексним правовим дослідженням адміністративно-правових засад діяльності Вищого антикорупційного суду України. У результаті проведеного наукового дослідження сформульовано й обґрунтовано низку положень і висновків теоретичного та практичного спрямування, серед яких важливо відзначити наступні.

З урахуванням досліджених підходів багатьох науковців та нормативних документів Малетов Д. В. влучно зауважує, що важливо переглянути законодавчий підхід стосовно організації діяльності Вищого антикорупційного суду. Адже, Вищий антикорупційний суд є Вищим спеціалізованим судом, у складі якого функціонують, як вже наголошувалося, перша та апеляційна інстанції.

Тому, більш ефективним було б, з огляду на принцип територіальності, сформувати антикорупційні суди, як і решту антикорупційних органів державної влади. Впровадження цього заходу дозволило б більш оперативно

вирішувати питання про застосування запобіжних заходів та проведення слідчих дій. А відтак процес досудового розслідування відбувався б більш продуктивно (с. 167).

У дисертації наголошено, що більш доцільним є не виокремлювати загальні та організаційні принципи судової влади, а запропоновано класифікацію за спрямованістю принципів на регулювання сфери відносин (с. 98).

Малетов Д. В. влучно обґрунтовує, що гласність і відкритість діяльності суду для широкого загалу збільшує довіру населення до судових органів та зменшує ризик небажаних «тіньових» процесів, які є ознаками недобросовісної діяльності суду. Окремо наголошено, у відповідності до сучасного спрощення доступу до інформації, Вищий антикорупційний суд, окрім офіційного сайту на порталі Судової влади України має власний канал на відеохостингу «Youtube», де у відкритому доступі транслюються та зберігаються ефіри судових засідань Вищого антикорупційного суду та співбесіди з потенційними кандидатами на заміщення вакантних посад відповідного суду. Враховуючи підвищений суспільний інтерес до резонансних справ, що підсудні Вищому антикорупційному суду, такий сучасний підхід є важливим та дає змогу якісно забезпечити дотримання принципу гласності та відкритості суду (с. 107).

Особливої уваги заслуговує і система ранжування етапів становлення антикорупційних органів в Україні, у тому числі Вищого антикорупційного суду: 1) установчий (1991 р. – перша половина 1994 р.); 2) номінальної боротьби з корупцією (друга половина 1994 р. – перша половина 1995 р.); 3) активної нормотворчої діяльності (друга половина 1995 р. – 2000 р.); 4) етап псевдопротидії корупції (2001 р. по перша половина 2005 р.); 5) викорінення корупційної системи (друга половина 2005 р. до першої половини 2010 р.); 6) зростання рівня корупції (друга половина 2010 р. – 2014 р.); 7) гармонізація норм вітчизняного антикорупційного законодавства з міжнародними стандартами боротьби з корупцією (з лютого 2014 р. – 2018 р.);

8) заснування та установчий етап функціонування Вищого антикорупційного суду (з 2018 р. по 2020 р.); 9) конституційна антикорупційна криза (жовтень 2020 р. по теперішній час) (підрозділ 1.1).

Також у роботі містяться положення, що дістали подальшого розвитку, серед яких підходи до процедур розгляду справ про корупційні діяння у зарубіжних країнах: поєднання в одному судді першої та апеляційної інстанції (паралельна система); розгляд подібних справ судами першої інстанції та Верховним судом країни, а також створення системи спеціалізованих судів для розгляду справ про корупційні діяння та діяння, пов'язані з корупцією (підрозділ 3.1).

Значення для науки і практики отриманих результатів

Одержані в процесі дисертаційного дослідження Д. В. Малетовим результати можуть бути використані для удосконалення громадського моніторингу діяльності Вищого антикорупційного суду. Сформульовані й обґрунтовані в дисертації висновки та положення можуть бути використані в науково-дослідній сфері – положення та висновки дисертації є основою для розробки подальших напрямів удосконалення адміністративно-правових засад діяльності Вищого антикорупційного суду в Україні.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Ознайомлення зі змістом дисертації дає підставу для твердження, що вона характеризується логічним і чітким змістовим наповненням, науково коректними та переконливими висновками. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків до розділів та загальних висновків і списку використаних джерел.

У першому розділі дисертації *«Історико-теоретичні та нормативно-правові засади дослідження діяльності Вищого антикорупційного суду в Україні»* встановлено історичні передумови створення та функціонування Вищого антикорупційного суду в Україні; досліджено нормативно-правові засади діяльності Вищого антикорупційного суду в Україні.

Другий розділ дисертаційного дослідження *«Юридичний зміст адміністративно-правового статусу Вищого антикорупційного суду в Україні»* присвячено: визначенню структури та місця Вищого антикорупційного суду в судовій системі України; характеристиці принципів діяльності Вищого антикорупційного суду; аналізуванню завдань та функцій Вищого антикорупційного суду, а також висвітленню гарантій діяльності Вищого антикорупційного суду в Україні.

У третьому розділі *«Шляхи удосконалення адміністративно-правових засад діяльності Вищого антикорупційного суду»* дисертантом охарактеризовано зарубіжний досвід створення та функціонування антикорупційних судів та запропоновано напрями вдосконалення адміністративно-правових засад діяльності Вищого антикорупційного суду в Україні.

Позитивно слід відмітити кількість наукових публікацій автора та апробацію результатів дисертаційного дослідження. Результати дисертації висвітлено у 18 авторських публікаціях, серед яких 6 статей у наукових фахових виданнях України, 3 статті в наукових періодичних виданнях інших держав (Республіка Польща, Федеративна Республіка Бразилія, Республіка Колумбія), та 9 тезах доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

У цілому позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Д. В. Малетова, слід звернути увагу на деякі спірні, дискусійні положення і висловити окремі зауваження, як підґрунтя для обговорення під час захисту:

1. Автор вважає, що антикорупційними принципами є окрема підсистема правових принципів, що засновується на загальних, фундаментальних, доктринальних ідеях права, й одночасно наділена своїми особливостями, пов'язаними зі спрямованістю регулювання кола суспільно правових відносин з протидії корупції. Натомість, на мою думку, недостатньо аргументовано видається доцільність виокремлення

антикорупційних принципів права (принципів антикорупційної діяльності) як складових принципів діяльності Вищого антикорупційного суду (с. 94).

2. У підрозділі 2.2 дисертаційного досліджено дисертантом здійснено класифікацію принципів діяльності Вищого антикорупційного суду в Україні на основі різних підстав. Так, автор зазначає, що «принцип доброчесності треба віднести до судоустрійних принципів, адже поняття доброчесності є критерієм при доборі кандидатів на заміщення вакантних посад судового органу, що в свою чергу є судоустрійним процесом» (с. 102). Натомість, на мою думку, він є міжнародним принципом, адже знаходить своє вираження у більшості міжнародних нормативно-правових документів щодо здійснення правосуддя.

3. Автор критикує розширену позицію стосовно виокремлення завдань Вищого антикорупційного суду України. Натомість, Дмитро Володимирович пропонує більш конкретизований підхід стосовно тлумачення завдання Вищого антикорупційного суду, яке повинно тлумачитися безпосередньо відповідно до ст. 3 Закону України «Про вищий антикорупційний суд». Вважаю, що така позиція потребує додаткової аргументації (с. 112).

4. У підрозділі 2.4. дисертації наведена класифікація існуючих юридичних гарантій діяльності суддів Вищого антикорупційного суду в Україні за категоріальними ознаками. Водночас, на мою думку, сутності загальних гарантій (с. 127), які є базовими для суддів всіх судів, приділено не достатню увагу.

5. Одним із напрямів удосконалення діяльності Вищого антикорупційного суду автор називає можливість залучення інституту присяжних (с. 175). Поза тим, така позиція є досить сумнівною, оскільки пов'язана з численними ризиками: 1) може призвести до затягування процесу розгляду справ; 2) може стати проявом некваліфікованого ставлення та відсутності професіоналізму серед присяжних; 3) може нести додаткові

корупційні ризики осіб з числа присяжних; 4) зумовлює додаткове фінансове навантаження на суд.

Втім, зроблені зауваження і висловлені побажання носять в більшій мірі дискусійний, уточнюючий і не суто принциповий характер, в своїй сукупності не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, не перекреслюють отриманого доробку автора, не заперечують самостійності дослідження і не дають підстав для сумнівів щодо належних позитивних якостей даної роботи.

Висновок

Викладене дає підстави для остаточного висновку про те, що дисертація на тему «Адміністративно-правові засади діяльності Вищого антикорупційного суду України», яка підготовлена за спеціальністю 081 «Право» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та Постанови Кабінету Міністрів України № 167 від 06.03.2019 р. «Про затвердження Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», а її автор – Малетов Дмитро Володимирович, заслуговує на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

**Секретар Сумської міської ради,
заслужений юрист України,
доктор юридичних наук, доцент**

Олег РЕЗНІК